

HØRINGSUTTALELSE VEDRØRENDE UTSLIPPSSØKNAD FOR NUSSIR.

Vest-Finnmark Jeger og Fiskerforening
Postboks 30
9615 Hammerfest

Klif/Klima- og forurensningsdirektoratet
0032 OSLO

05.03.2012

Høringsuttalelse vedr. søknad fra Nussir om tillatelse til utslipp av gruveavfall i Repparfjorden i forbindelse med drift av kobbergruve

(Sak nr: 2010/397)

1. Innledning

Vestfinnmark Jeger og Fiskeforening (VJFF) har 02.05.10 gitt uttalelse vedrørende planprogram for gruvedrift ved NUSSIR, Repparfjorden og høringsuttalelse vedrørende reguleringsplan 02.11.11. Vi vil i hovedsak kommentere utredning av utslipp av avgangsmasser/prosessvann til marint miljø men også gjøre en del betraktninger rundt potensiell forurensning av ferskvann lokalisert på landområder.

Landdeponi.

VJFF er spesielt opptatt av de erfaringer man har vedrørende forurensning fra avgangs/overskudd – masser i landdeponi i andre områder av landet, eks. Trøndelag. Det er betenkelig at forurensning fra slike deponi har langtidseffekter som strekker seg over 100 år.

Erfaring viser også at forurensingen er problematisk å håndtere i ettertid og kan således betraktes som mer eller mindre irreversibel og at ”føre var” prinsippet må brukes i vurderingen.

VJFF frykter at utvaskede giftige metaller m.m. fra avrenning fra gruver tilføres ferskvann og sjø via vassdrag i området.

Dette gjelder både åpne bekker, elver og grunnvannkilder som munner ut i fjorden. Det må også legges vekt på at konsekvensene for det akvatiske miljø er lite forutsigbart og når skaden først er skjedd så er det vanskelig eller umulig og reversere. Imidlertid er avgang av en slik fin konsistens at den oppnår en hardhet ved nedvalsing som ligner betong og som blir så å si vanntett. Ved i tillegg å bruke membran/overdekking kan man foreta deponering på land der man unngår utvasking og støvavgivelse. I tillegg kan man kontrollere avrenning og foreta rensing dersom nødvendig. Ved dumping i sjø har man ingen metoder for forbedring dersom forgiftning oppstår.

Sjødeponi.

Fangsstatistikk (fig.1) gir indikasjon om at Folldal verk sin lokalitet for sjødeponi hadde negative effekter på laksebestanden i Repparfjordvassdraget.

Skjellprøver viser at oppholdstiden i sjø for Repparfjordlaksen varierer fra ca 1-5 år og smoltalderen er fra 3-6 år. Den forurensning som Folldal genererte i fjorsystemet og som påførte skade på laksebestanden har etter all sannsynlighet oppstått på utvandrende smolt. (Kopper gir smolt akutt dødelighet da det blokkerer viktige enzymer og smolten er i tillegg spesielt sårbar for partikulær forurensning som tilstopper hjellene.). Effekter av dødelighet på smolt vil således komme til syne etter noen år ved redusert tilbakekomst av laks, først på den små laksen med kortest oppholdstid i sjøen som igjen vil medføre at gjennomsnittstørrelsen på laksen i elva øker. Med en smoltalder på 3-5 år og veksttid i sjø har laksebestanden en ”buffer” som både forsinker reduksjon i starten av utslipp og økning etter endt utslipp. Det må også kunne forventes at forurensningsgraden for utvandrende

smolt varierer fra år til år avhengig av utslipp, elvestrøm og andre strømforhold i fjorden samt at dødeligheten øker med økende forurensing over tid.

I 1982, 3 år etter stopp i utslipp fra Folldalverket, var laksebestanden redusert til et katastrofalt nivå og det ble fanget knapt 260 laks (fig.1). Snittvekten på laks i elva var ved oppstart av utslipp i 1972-2,27kg, 1973-2,5kg, 1974-3,4kg, 1975-4,0kg og 1982-6,5kg. Ved økning i bestanden etter gruvedrift minket snittstørrelsen til 3,3kg i 1983 og 2,3kg i 1984. Dette indikerer smoltdød noe som er i samsvar med forventet ved denne type forurensing. Registrering av gytebestand ved stamfiske viste en alvorlig liten bestand og det var nesten umulig å fange stamfisk til klekkeriet. Samtidig viste registreringer ved prøvefiske i Kvalsundvassdraget i samme periode en dramatisk nedgang i sjørøye og sjørretbestandene som har Repparfjorden som oppvekstområde.

Ved en konstant bestand ser man ”normalt” en variasjon opp og ned fra år til år grunnet varierende fiskeforhold og derav totalfangst. Den betydelige nedgangen av fangst fra 1978 -1983, 4 år etter hverandre, indikerer at det ikke er fangstvariasjon men nedgang i bestanden som medvirker til endring, noe som også ble registrert i gytebestanden. Det er påstått at man hadde en økning av bestanden under Folldalperioden grunnet et oppsving i fangsten i 1976. Imidlertid gikk snittstørrelsen ned til 3,1 kg dette året, noe som kan tyde på større overlevelse på smoltutgangen året før som igjen kan tilskrives mindre eksponering av forurensing av ukjente grunner dette året. Man må huske på at smoltalder på 3-5år tilsier en ”buffer” av smolt i elva fra klekking i 1973 og helt frem til 1978 samt en buffer av voksen laks i sjøen i samme periode. Etter 1976 øket igjen snittvekten gradvis til 6,5kg i 1982. Drastisk nedgang i bestanden ser man fra 1978. Sammenlignet hadde naboelver som Altaelva og Stabburselva en middels god fangst i 1982 og Lakselva et meget godt fangstår. Dette indikerer at det har vært bra med fisk i sjøen.

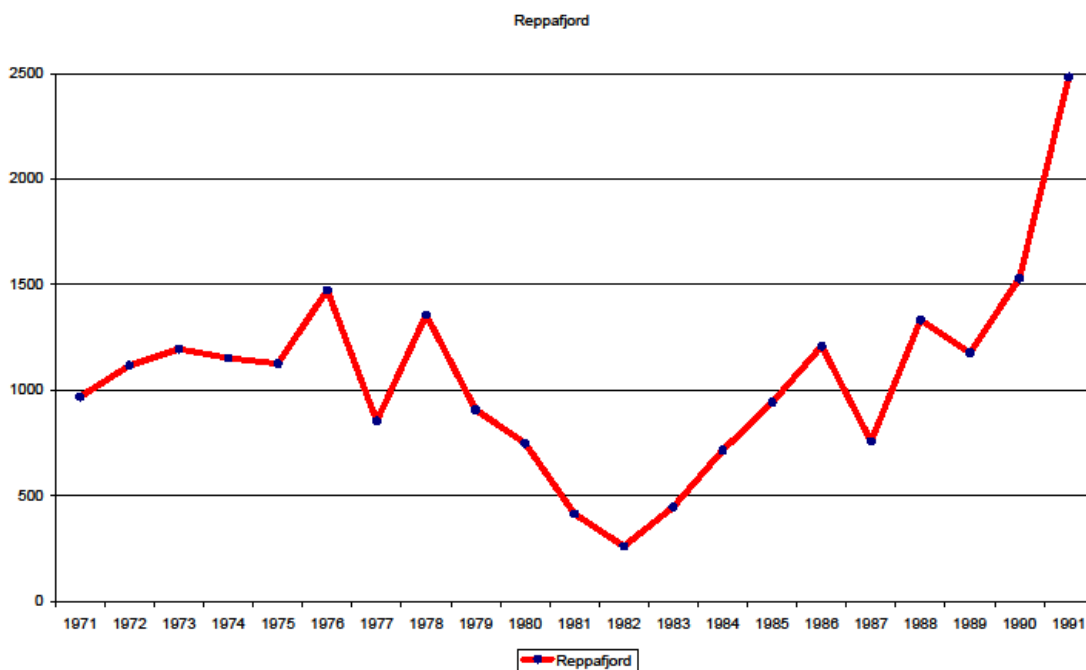

Fig. 1 Fangsstatistikk (antall fisk) for Repparfjordvassdraget fra 1971 – 1991.

Selv om fangststatistikken ikke er et ”bevis” så er den sammen med de andre observasjonene om øket snittstørrelse, manglende gytebestand og godt med fisk i andre elver i samme perioden en klar indikasjon på at laksebestanden ble skadelidende under Folldalutslippet. Hvis man i tillegg tar føre var prinsippet i betraktning er det ikke tvil om at det vil være direkte uansvarlig å ”forsøke” utslipp på nytt i et betydelig større omfang.

I henhold til NIKU`s rapport 70/2011 sier fiskere at torsken i fjorden var grå i gjellene og uspiselig. Fiskemottak nektet å kjøpe fisken. Dette er et vitnesbyrd om en forurenset fjord som sannsynligvis også påvirket anadrome bestander, spesielt smolt, i negativ retning.

Vi må huske på at Folldalutslippet var å betegne som lite sammenlignet med det som planlegges nå og det var i siste liten utslippet stoppet før en total utsløttelse av laksebestanden i vassdraget.

VJFF mener at sjødeponi innen angitte grenser for laksefjord ikke er akseptabelt og at det må arbeides for andre løsninger.

2. Konsekvensutredning

Akvaplan-niva rapport, 5249 – 01, s.36, angir 4 alternative utslippsområder, A,B,C, og D, der D er det gamle deponiet og konkluderer med følgende, pkt. 2.4 s. 41: **”På grunn av manglende potensielt volum i deponiet, samt sterke bunnstrømmer vil det ikke være hensiktsmessig å bruke det gamle deponiet, og vi anbefaler dermed ikke videre utredning av alternativet.”**

Det er for oss uforståelig at man i reguleringsplan for planlagt gruvedrift, til høring, nettopp angir indre område, tidligere utslippsområde for Folldal, som planlagt utslippsområde for avgangsmasser fra NUSSIR.

I perioden 1984 – 1990 ble det foretatt kartlegging av lokaliteter for matfiskoppdrett i de fleste områder av Finnmark, Statens veiledningsinstitutt for industrien i Nord Norge m.fl. Nesten uten unntak viste resultatene i en vertikalprofil at strømmene ved overflaten var atskillig høyere enn ved bunnen og at bunnstrømmene sjelden var over 10-15 cm/s. Resultatene fra Akvaplan- niva , tabell 6 og 7 s. 53, viser usedvanlig høye strømhastigheter ved bunnen i Repparfjorden. Maks 82 cm/s dominant innover i fjorden (fig. 17 s. 50) senhøstes. Høyst hastighet i fjorden i sommerhalvåret ble målt i indre basseng (51 cm/s, punkt D). I tillegg er måleperioden korte og man må kunne anta at ved maksimale tidevannsforskjeller/stormflo kan hastighetene være enda høyere. Vi vil anmerke at undersøkelsen er mangelfull ved at man ikke har foretatt strømmålinger ved overflaten i samme periode og kun viser til en rapport fra målinger tatt 2008. I en vurdering der både bunnstrøm overflatestrøm i et samspill påvirker transport av masser/forurensing **er det uforståelig at man utelater registrering av strømhastighet ved overflaten. Sammenfallende effekter kan ikke vurderes ut fra målinger tatt på forskjellige tidspunkt for ikke å si med års mellomrom.**

Datamodellering av spredning av utslipp vises figurativt på s. 16 i rapport er gjort på grunnlag av data fra 1 defekt strømmåler (målte ikke retning) på bunnen (stasjon 3). Skal man få et ”mer sannferdig” bilde av spredning må der gjøres målinger i flere punkter i et tiltenkt område, både ved bunn, mellomsjiktet og i overflaten. Overflatestrømmen, spesielt elvestrømmen i sommerhalvåret er meget viktig med hensyn til spredning noe som utslippet under Folldalperioden vitner om der elvestrømmen spredte forurensing ut over hele fjorden og sannsynligvis enda lenger. **Det er direkte uansvarlig at man i en slik viktig sak som kan få konsekvenser for et helt fjordsystem (nasjonalt vernet) og et av Norges viktigste laksevassdrag (også nasjonalt vernet), tillater seg å simulere spredningseffekter på grunnlag av en defekt måler på bunnen, uten strømmålinger fra overflate og mellomsjiktet i dybdeprofilen.**

Rapporten konkluderer med at indre del av fjorden, gammelt deponi, ikke egner seg grunnet blant annet en inngående sterk bunnstrøm og utgående overflatestrøm som kan omrøre

utslippskonsentratet og spre forurensing både innover og utover fjorden fra utslippspunkt. Dette er vi enige i og viser til de observasjoner av grått forurenset vann i overflaten og tilgrising av bunnredskaper for fiske langt ute i fjorden i perioden hvor Folldal drev.

Flere parametere som forskjell i saltholdighet, sterk utgående elvestrøm i overflaten og ”trykk” fra inngående tidevann ved bunnen medvirker til et ”oppløft” av bunnvann til overflaten, jo mer jo lenger inn i fjorden. Resultater av strømmålinger som viser betydelig sterkere bunnstrømmer innerst i fjorden i juni/juli mnd sammenlignet med september – november, bekrefter at elvestrømmen påvirker bunnstrømmen vesentlig.

Sett i lys av at elvestrømmen i overflaten er størst i vårflommen mai/juni samtidig som smolten vandrer ut, kan forurensing av øvre vannlag medføre til stor skade på utvandrende smolt. I tillegg vil innkommende gytelaks og beitende sjørøye og ørret kunne påføres skade, og forstyrres i ”navigeringen”.

Akvaplan – niva konkluderer med at utslippsalternativ C er å anbefale. Tatt strømmålinger i betraktning har også dette området sterke bunnstrømmer i sommerhalvåret, nest størst 38,8 m/s, dominant innover fjorden. I tillegg er fjorden smal her og elvestrømmen betydelig. Utslippsmassene vil sannsynligvis også her spres innover og medføre oppløft av forurenset avgang som vil spre seg med elvestrømmen ut over fjorden. Mye tilsier at samme negative effekter kan oppstå her som lenger inn i fjorden og at både bunn og overflate vil bli forurenset.

I NIVA rapport (L.NR. 6176 -2011) s 58 pkt 6.1.7, sier man følgende: ” Ved at Repparfjordelva er nasjonalt laksevassdrag og Repparfjorden er nasjonal laksefjord så er dette alene nok til å konkludere med at planområdet har stor verdi for anadrom laksefisk. I tillegg har planområdet stor verdi som både som beite-, oppholds og vandringsområde for både røye og ørret, også fra andre vassdrag”
Konklusjon: ”**Planområdet vurderes å ha stor verdi for anadrom laksefisk**”.

Imidlertid toner man ned konsekvensene av forurensing fra utslipp ut fra antydninger om at konsentrasjoner av forurensing blir så lave at det ikke vil skade fisken. Dette er etter vår mening bare antagelser. Bergfallrapport av 06.04.2011 angir restverdier av kobber, krom og nikkel for høy til at avgangsmasser fra NUSSIR kan anvendes til fyllinger, tildekning m.m. Erfaring etter tidligere utslipp viste synlig forurensing i hele fjordsystemet og nedgang i bestander for flere arter av fisk. Konklusjonen bygger på datamodelleringer med manglende forutsetning og utelatelse av viktige betraktninger i strømbildet og kan ikke aksepteres som grunnlag for anbefaling av utslipp i en nasjonalt fredet laksefjord tilknyttet en lakseelv som de senere år har utpekt seg til en av de 10 beste lakseelvene i Norge. Selv porevann fra sedimentet vil inneha en konsentrasjon på ca $13\mu\text{g}/\text{l}$ som er karakterisert som svært giftig og når man vet at selv voksen laks påvirkes av konsentrasjoner ned mot $2\mu\text{g}/\text{l}$ så er dette langt over akseptable grenser. Det anmerkes imidlertid at dette vil tynnes ut mot overflaten og derav ikke påvirke laksen. Imidlertid tar man ikke i betraktning slamforurensingen som også kan inneholde kopper samt skade fisken på andre måter. Også det at dumping av så store mengder vil løfte bunnen opp med tid og bringe porevann lenger opp mot overflaten er ikke tatt med i betraktningen samt at man vet lite om den voksne laksens vandringsmønster i dybdeprofilen, da det ikke ble gjort forsøk på stor laks i konsekvensutredningen.

I Akvaplan niva`s rapport 5249 -02 hevder man følgende: ”*Ut fra dagens fiskeriaktivitet i fjorden, basert på størrelse på fiskebestand, antall aktive fiskere og lave fangstmengder er det ikke grunnlag for å hevde at fisket er av vesentlig betydning for befolkningen i området og verdien vurderes ut fra det som middels.*” Som grunnlag for påstanden nevnes blant annet størrelse på fiskebestand og lave fangst mengder. VJFF har vært i kontakt med Fiskeridirektoratet og fått følgende kommentar. ”**Det er ikke mulig å fastlå fangstmengde i Repparfjord da fjorden ikke er registrert som fangstfelt. Fangst som tas i fjorden blir registrert på andre områder og dette gjelder både for lokale fiskere og fremmedbåter som fisker i fjorden.**” Når det gjelder størrelse på fiskebestand så har man mye fisk fra andre områder som siger inn i fjorden i perioder og beiter. Fjorden har opp

gjennom tiden vært en betydelig ressurs for fiske, ikke minst grunnet innsig av torsk. I dag er det ingen registrering som fanger opp dette verken i form av fangststatistikk eller andre undersøkelser.

Repparfjorden har opp gjennom tiden vært kjent som en viktig gytefjord for sild, lodde, kysttorsk, skrei (10% innslag) samt mange andre arter og var et viktig fangstområde tidligere år. Silde og lodde medførte også at andre arter kom inn for å beite og derav kunne fiskes i øket omfang. Silde er en bunngyter og utslipp vil totalt utslette bestanden i området. Nå er silda kommet tilbake etter 25 års ”restaurering” etter Folldal og det vil igjen øke andre arter i fjorden.

Vi mener rapportens påstand er svakt underbygget og kun taler gruveselskapets sak. Et annet viktig moment er at man ikke snakker om et begrenset problem ved forgiftning av fisk. Båter fra andre områder fisker i fjorden og fisk som beiter i fjorden blir fanget i andre områder. **Dersom forgiftet fisk blir avdekket, vil dette ikke defineres som et lokalt problem men skade norsk eksport av fisk. Det samme vil gjelde for lakseoppdrett som har lokalitet rett utenfor fjordmunningen.**

Vi synes også at utredning av avrenning fra gruver både under og etter driftsopphør er mangelfull. Avrenning fra gruvevirksomhet for kobber er den verste forurensing vi har i landet og har skadet flere viktige laksevassdrag. I henhold til mutingskart, der en strekning på 18 km er angitt, ”planlegges” potensialet for drift helt inn mot Magerfjellet i et område med avrenning til Bredalselva og Repparfjordelva. I tillegg kommer det nye mutingsrettigheter som dekker det meste av Sennalandet.

Betydningen av Repparfjord som rekreasjonsområde er undervurdert og lite utredet. Det er i dag ca 1200 sommerhus/hytter langs fjord og vassdrag. Det er nedlagt store investeringer i området og man ser allerede en reduksjon i verdi grunnet rykte om gruvedrift. 3 – 4000 innbyggere fra nærområder, spesielt Hammerfest, benytter området til fritid og rekreasjon. I tillegg kommer flere tusen turister til området i sommerhalvåret og det er investert flere titalls millioner i hotell og overnatting mye basert på områdets natur. Reindriftnæringen har en av de største sommerbosetninger i landet spredt i området. Til sammen snakker man om milliardinvesteringer.

Hvilken betydning området har for bosetning i vestfylket er det ikke sagt noe om. Området sliter allerede med for lite arbeidskraft til olje/gass virksomhet og det blir ikke bedre av at det viktigste rekreasjonsområdet ødelegges.

I tillegg er turisme og hyttebosetning ikke vurdert som en verdi for området og de fleste arbeidsplassene for fast bosatte i området er generert av dette. Det ligger også et potensial for flere arbeidsplasser innen turisme i en fantastisk vakker natur med unike friluftsmuligheter.

”Gruveselskapet” NUSSIR har grunnet profittbetraktninger vært lite villige til å utrede mer miljøvennlige løsninger. De har kun truet med å trekke seg dersom de ikke får slippe ut på billigst mulig måte og derav øke sin profitt. Vårt naboland, Finland, har lagt store resurser i å utvikle en bærekraftig og miljøvennlig drift i gruvevirksomheten. Og det gjør de med fortjeneste i selskapene.

3. Utslippsøknad

Utslippsøknaden preges av de samme saksfeil og mangler som høring vedrørende reguleringsplanen. Det er ikke samsvar mellom konsekvensutredning og reguleringsplan vedlagt søknaden. Reguleringsplanen angir et utslippsområde i indre basseng som ikke er konsekvensutredet og som er frarådet.

I søknaden sier man at NUSSIR ønsker å plassere et sjødeponi lenger ut i fjorden på 90 m dyp. Det er imidlertid ikke utredet noe område med 90 m dyp, men kun ved 57 m dyp i punkt C som anmerket i utredning, og som bekreftes av Akvaplan- niva med følgende uttalelse: ”Vi har kun utredet utslippsdybde på 57 m ved punkt C, bekrefter Henning Urke ved Niva” (Det nye Norske

gruveeventyret v/ Green Peace.) Skal man ha 90m dyp må man til område A som ikke er utredet. Det er heller ikke samsvar mellom utredet område C og reguleringsplanen som angir dette området som beregnet nærsone for sjødeponi.

Det er også bemerkelsesverdig at man vedlegger en reguleringsplan som ikke er godkjent av kommunen. Bare det at man angir utslipp på 90m dyp lenger ut i fjorden uten områdeangivelse taler for seg. Alt vitner om et uredelig spill der man vil forsøke å ”trikse” seg til valgfrihet i utslipp med en ”tåkelagt” søknad.

Det er også bemerkelsesverdig at NUSSIR i sin søknad angir VJFF sin fangststatistikk som et godt verktøy for kontroll av laksebestandsutviklingen under eventuell gruvedrift, når NUSSIR samtidig går ut og underkjenner fangststatistikken som dokumentasjon ved tidligere utslipp fra Follidal.

3. Konklusjon

Repparfjordelva er nasjonalt vernet og en av de viktigste elvene i Norge, ikke minst med tanke på en bærekraftig utvikling av atlantisk laks. Repparfjorden er nasjonal laksefjord og er en sårbar, liten og grunn fjord. Elva er et viktig rekreasjonsområde for både distriktets befolkning og turister. Elva har en stor bærekraftig bestand som også er viktig for sjølaksefiskere lenger ut på kysten. Fjorden og laksen er viktig som binæring for lokale bosetninger her under også reindriftsnæringen i kombinasjonsdrift. Reindriftsnæringen har en relativ stor sommerbosetning langs vassdraget og laksefiske er en del av deres kultur og arv.

Fjorden er en viktig gytefjord for kysttorsk og sild og har vært en betydelig fangstfjord opp gjennom tidene. Kysten er et viktig spisskammers både for Norge og andre land. Avdekning av forurenset fisk i fremtiden kan skade eksport av fisk herunder også oppdrettsfisk. Bare ryktet om at Norge bruker havet som søppelplass, og det vil komme ut, vil kunne gjøre ubotelig skade på viktige eksportnæringer. Med Norge som en av de ledende fiskeri og oppdrettsnasjon vil det være galskap og tankeløst å tillate det.

Vi har sett at tidligere forurensing fra gruvedrift har skadet laksebestanden og andre viktige arter i fjord og elv. Med de dimensjoner man taler om i NUSSIR prosjektet kan man risikere total utslettelse av anadrom fisk fra Repparfjordelva og andre vassdrag i området og marine arter i fjorsystemet. **Tatt i betraktning de anbefalinger som gis i utredning og med de kunnskaper man har, vil det være MILJØKRIMINALITET å godkjenne foreslåtte utslipp i fjorden.**

VJFF vil på det sterkeste gå imot foreslåtte plan og anmerker følgende:

- Repparfjord som nasjonal laksefjord med tilhørende vassdrag må vektlegges mer i utredningen.
- Konsekvensutredningen er mangelfull og der må gjøres mer grundige feltundersøkelser, og konsekvensutredningen er ikke i samsvar med de erfaringer vi har etter forrige gruvedrift der skadeomfanget var stort selv etter en brøkdel av det utslippet som nå planlegges.
- Ny reguleringsplan i samsvar med konsekvensutredning må utformes og sendes på ny høring.
- Angivelse av eksakt utslippsområdet må vedlegges søknad.
- Investerte verdier i form av hytter, hotell m.m. i området og konsekvenser vedrørende verditap og erstatning må tas med i utredning.
- Områdets betydning for bosetning og stabil arbeidskraft for området inkl. Hammerfest må utredes.
- Forurensing fra avrenning både under og etter drift, også i et utvidet uttaksområde i følge mutingskart, bør utredes i større omfang.
- Konsekvenser for andre arter som sild og kysttorsk og markedsrelaterte problemstillinger for fiskeri og oppdrett bør avklares.
- Studier av hvordan andre land behandler avgang på en mer miljøvennlig måte bør inngå i utredningen. Det kan ikke være mening i at størst mulig profitt til aksjonærer skal overgå en miljømessig forsvarlig drift som andre land får til med fortjeneste i driften.

- Angivelse om arbeidsplasser og ringvirkninger for kommunen er lite i samsvar med andre gruveområder der innleid utenlandsk arbeidskraft, boende i brakkerigger, dominerer og selskapet skatter til andre kommuner eller land. Eiendomskatt omfatter ikke alle investeringer og dette er ikke belyst nok og angitte verdier kan forlede kommunen.

Til slutt vil VJFF utdype sin bekymring og fatter ikke at man i et ”foregangsland for miljø” som Norge, ønsker å gå inn for urensset utslipp fra gruveindustri til sjø, og det i en nasjonal laksefjord. Vi snakker om en miljøsynd som man ønsker å fjerne globalt og som til og med utviklingsland har lagt forbud mot. Hvilken ansvarlig politikk tillater at vårt fremtidige spisskammers skal forgiftes og den naturen som vi er glad i, og som er våre etterkommeres arv, skal raseres fordi grådige investorer vil ha mest mulig i sine fjerntliggende lommer. Det bør settes som betingelse at noen av verdiene som tas ut skal tilbakeføres naturen for en miljømessig forsvarlig drift. Ønsker vi som bor i Finnmark at verdiene vi besitter skal tas fra oss og det eneste som levnes tilbake er søppel og ødelagt natur? Mineralverdiene ligger trygt bevart for evig tid og vi har ingen grunn til å forhaste oss i en ustrukturert prosess hvor miljø og bosetning blir skadelidende og kun grådige profitører berikes. Vi har for tiden nok med å betjene oljeressursene. Hvorfor kan ikke mineralressursene legges inn i en forsvarlig tidsplan samt være en reserve til våre etterkommere.

VJFF med flere vil gå til rettslig vurdering dersom utslippstillatelse gis på grunnlag av NUSSIR`s søknad med alle de feil og mangler den innehar.

Med hilsen
Styret

Geir Ove Tronsen
leder